

Сучасні естетичні технології виховання дітей дошкільного віку засобами ритміки

Майбутнє української нації значною мірою залежить від підвищення інтелектуального творчого й культурного потенціалу молодого покоління, яке формується під впливом навколишнього соціально-культурного середовища. Пошуки рішення проблеми культурного відродження України висвітлюють гостру потребу в підвищенні ефективності вітчизняної системи виховання, що є невід'ємною частиною реалізації ідеї гармонійного розвитку людської особистості.

Лише тільки розумовий розвиток дітей, їх інтелектуальне збагачення не забезпечують всебічного розвитку особистості. Для досягнення гармонії в розвитку дитини треба приділяти увагу її моральному та фізичному удосконалюванню, не можна залишати поза увагою розвиток емоційної сфери особистості. Упродовж століть одним з універсальних засобів виховання було та залишається мистецтво, яке являє собою цілісну картину світу в єдності думки та почуття, в системі емоційних образів. Мистецтво і взагалі метод художнього пізнання володіють величезним потенціалом гуманітарного і гуманізуючого впливу. Звертаючись безпосередньо до відчуттів і духовних переживань, мистецтво заглиблює і розвиває їх. У предметі впливу мистецтва художнє і естетичне виховання виявляються нерозривно зв'язаними, оскільки їх загальною опорою є емоційна сфера людини, її душа і духовність.

Вирішальну роль у формуванні творчої особистості, в її духовному розвитку відіграє мистецтво, зокрема, хореографія. Складовою хореографічного виховання є ритміка, система фізичних рухів, побудованих на основі музики. Ця теза підкріплюється не лише теорією та практикою музичної педагогіки, а й результатами досліджень, проведених у різних країнах фахівцями з нейрофізіології, психології, соціології і т. д. Важко переоцінити значення початкового періоду ритмічного виховання підростаючого покоління, тому що базові структури особистості закладаються вже в ранньому дитинстві.

Теоретичну основу дошкільного ритмічного виховання складають праці: В. Верховинця, С. Рудневої, Є. Фіш, Т. Ротерс, Є. Каяви, Н. Ветлугіної, Березова Г. Різні аспекти проблеми музичного виховання засобами ритміки розглядаються в провідних посібниках К. Шторка, М. Могеновича, І. Темкіна, Р. Асаджиолі, Т. Власової, А. Пфафенродта, Н. Молостова, А. Готсдінера, М. Чистякової. Проблеми фізичного виховання знайшли вирішення у теоретичних і методичних дослідженнях В. В. Гориневського, Г. Бикової, М. Кистяковської, Т. Осокіної; цілісну систему фізичного виховання дітей дошкільного віку розробив Е. С. Вільчковський, а також висвітлюють праці Г. Шалигіної, О. Богініч.

Але не зважаючи на наявність літератури залишається особливо відчутною потреба в новітній науковій інформації з питань навчання майбутніх танцюристів засобами ритміки.

Психолого-педагогічні дослідження доводять, що дитина дошкільного віку має потребу в музично-рухливих іграх та забавах, які формують фізично здорового, естетично та інтелектуально розвинутого майбутнього члена суспільства.

Велика кількість викладачів, котрі прагнуть швидких результатів, починають працювати з маленькими дітьми з позиції професійної підготовки танцюристів, нехтуючи дитячим світосприйняттям. Безцільно примушувати дитину робити щось усупереч насолоді. Тому кращим шляхом залучення дітей до мистецтва танцю є ритміка. Сприймання і розуміння прекрасного починається у дитинстві. Перші кроки у безмежному, складному і загадковому світі дитина робить у дошкільному віці. За словами польського педагога-гуманіста Я. Корчака, вона прагне створити у ньому свій світ дитинства, добра і краси, своєрідний мікроскоп реального світу [4, 254]. Дорослий допомагає їй знайти, відчути і зрозуміти красу поезії, музики, танцю, а через мистецтво глибше усвідомити все, що її оточує: природу, предмети, працю людини і її духовні надбання. Краса нерозривна з добротою, вона облагороджує життя, надихає людину на добрі справи. Введення дитини у світ краси та гармонії є важливим завданням естетичного виховання.

Естетичне (від. гр. почуттєвий) виховання – послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості [6, 277].

Краса нерозривно пов'язана з душею людини, її працею, поведінкою, мовою, зовнішністю. Творча душа людства, в тому числі й українського народу, витворила справжні шедеври виховання у дитини почуття прекрасного: від маминої колискової пісні до складних видів мистецтва, якими може оволодіти людина протягом життя, якщо їх основа закладена у дошкільному дитинстві.

Великого значення естетичному вихованню дітей дошкільного віку надавав видатний педагог К. Ушинський, який стверджував, що дитя мислить формами, фарбами, звуками. Його успішність залежить від того, наскільки педагоги усвідомлюють сутність прекрасного, його роль у житті людини і формуванні особистості [5, 94].

Філософською основою теорії естетичного виховання є естетика, яка своїм предметом має дослідження чуттєвої культури людини.

На наш погляд складовими цієї науки є дослідження сутності естетичного як вияву ціннісного ставлення людини до дійсності (специфіка, природа, творчий потенціал естетичного), а також основ і результатів художньої діяльності людини (своєрідність, природа художнього таланту, самобутність мистецтва).

У своїх пошуках і відкриттях людина спирається на такі поняття, як прекрасне – довершене за формою і змістом; потворне – антипод прекрасного (виродливе, огидне); досконале – довершене, витончене, сповнене позитивних якостей; гармонія – досконале поєднання всіх елементів; міра – співвідношення кількісних і якісних ознак предмета; цінність – значущість, якої люди надають речам і явищам і яка є основою ставлення до них. Усі ці феномени тісно пов'язані з моральністю, оскільки прекрасним, досконалим, гармонійним є те, що характеризує красу людини, її працю і результати цієї праці, взаємини інших людей. Саме у цих своїх виявах прекрасне становить цінність для людини [6, 277].

Динаміка становлення естетичного сприймання дітей дошкільного віку залежить від здатності до емоційно-естетичного переживання, яка має специфічні особливості у ранньому, молодшому, старшому дошкільному віці [6, 279].

Особливостями розвитку естетичного сприймання в ранньому і молодшому дошкільному віці є своєчасне забезпечення розвитком чутливості сенсорного апарату дитини, формування емоційного відгуку на сприймання найяскравіших якостей і властивостей предметів та явищ. Дитину приваблюють ритмічні рухи, музичні звуки, яскраві кольори, виразна міміка, ласкавий голос дорослого. Наприкінці другого року життя малюк починає відрізняти веселу і сумну мелодії, швидкий і повільний темп, голосне і тихе звучання музики. Ці явища пов'язані з розвитком мовленнєвого спілкування, засвоєнням еталонів, формуванням ігрової та елементарної художньої діяльності (музичної, танцювальної і т. д.) [2, 123].

У молодшому дошкільному віці елементарна ритмічна діяльність дитини має ознаки естетичного характеру, а її естетичний розвиток пов'язаний з індивідуальним досвідом та її інтересами. У своїх танцях дитина намагається досягти образності, виявляє елементи самостійності, творчої активності.

У середньому дошкільному віці діти зацікавлюються настроєм творів мистецтв, помічають зв'язок між змістом твору і його виражальними засобами, починають вибірково ставитися до жанрів мистецтва і конкретних творів, порівнювати їх. Багато з них виявляють художні інтереси, прагнення до творчості, відчують радість від створення найпростіших віршиків, пісеньок і т. д. [3, 134]. Дорослі повинні максимально підтримувати ранні творчі прагнення дітей, стимулювати розвиток художньо-творчої практики, дбати про збагачення дітей життєвими враженнями, досвідом у різноманітних видах художньої практики.

У старшому дошкільному віці дитина глибше сприймає твори мистецтва, у неї може розвинутися музичний слух або поетичний хист, вона виявляє здатність помічати й емоційно відгукуватися на

виражально-зображувальні засоби творів мистецтва, пояснювати особливості [3, 135].

Основним шляхом естетичного розвитку дитини є самостійна ритмічна творчість, у якій вона відкриває нове для себе, а для тих, хто її оточує. Творчість може виявлятися у виконанні музичних та танцювальних імпровізаціях.

Естетичне виховання тісно пов'язане з вихованням почуттів. Усі види мистецтва, краса природи сприяють розвитку естетично насиченого сприймання, яке викликає хвилювання, радість, захоплення, зацікавленість, прагнення створити прекрасне.

Ритмічні здібності виявляються у дітей дошкільного віку індивідуально у різний час і в різних формах. Тому помилково поділяти їх на здібних і нездібних до ритміки. Безумовно, природні задатки дітей відіграють у ритмічному вихованні значну роль, однак без систематичного навчання розвиток їх сповільнюється.

Системний погляд на проблематику естетичного виховання запропонувала у своїх дослідженнях російський педагог Є. Фльоріна, яка значну роль відводила художньому вихованню дітей на зразках мистецтва, розкрила своєрідність естетичного розвитку, охарактеризувала роль, місце, взаємозв'язок різних засобів естетичного виховання. На її думку, в художньому вихованні слід прагнути єдності емоційного і пізнавального сприймання змісту і форми, що допоможе уникнути надмірного захоплення формою, утилітарного використання мистецтва з пізнавальною метою, тобто втрати художнього компонента естетичного виховання. Їй належить багато цікавих спостережень, які стосуються особливостей дитячого естетичного сприймання, образотворчої діяльності, використання іграшки, художнього слова у вихованні дітей [1, 146].

Дитина прилучається до прекрасного з першим своїм поглядом на світ, що постає у враженнях від предметів, які вона відкриває для себе, у колисковій пісні, кожному відблиску материнських очей. З часом вона починає виокремлювати серед них ті, що їй найбільше подобаються зовсім, а невдовзі починає усвідомлювати, що є предмети, явища красиві, які ваблять до себе дивною енергією, і такі, що не хвилюють її. Усе це відбувається у дошкільному віці і є свідченням того, що психіка, розум дитини з ранньої пори можуть сприймати педагогічні впливи щодо виховання здатності відрізняти прекрасне від потворного і відповідно ставитися до них. Тому одним із головних завдань дошкільної педагогіки є стимулювання, коригування естетичного розвитку дитини, пробудження у неї прагнення до прекрасного, до його творення [6, 286].

Естетичне виховання є масштабною, складною справою, яка передбачає залучення дитини до прекрасного, утворюючи систему загальних естетичних художніх цінностей.

Список використаної літератури

1. Борев Ю. Эстетика. – М.: Политическая литература, 1969. – 350 с. 2. Година Г. Н., Пилюгина Э. Г. Воспитание и обучение детей младшего дошкольного возраста. – М. : Просвещение, 1987. – 160 с. 3. Козлова С. А., Куликова Т. А. Дошкольная педагогика. – М.: 2002. –466 с. 4. Корчак Я. Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1991. – 467 с. 5. Педагогіка. / За ред. Ярмаченка М. Д. – К.: 1986. – 236 с. 6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.

Відомості про автора

Вільховченко Тетяна Іванівна – старший викладач кафедри музичного мистецтва та хореографії Інституту культури та мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Полтава, вул. Коваля 3, моб – 0959024125, tvilh57@gmail.com